

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

УДК 159.9:37.042.2

Каменшук Тетяна Дмитрівна,
*Директор Вищого професійного
училища №42, м. Погребище*
Дмитришена Антоніна Михайлівна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»
КВНЗ «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. У статті розглядається поняття психологічної готовності першокласників, що є передумовою для успішного засвоєння знань дітьми молодшого шкільного віку в умовах Нової української школи. Автором визначено основні стимулюючі фактори та особливості психологічного розвитку дітей зазначеного віку.

Ключові слова: психологічна готовність, навчання, Нова українська школа, адаптація, дезадаптація, постковідний період.

Актуальність дослідження. В останнє двадцятиліття Україну спіткало проведення реформаційних процесів, які звичайно ж змінили та змінюють особливості реалізації освітнього простору. На сьогодні, Закон України «Про освіту» (2017) визначає, що початкова освіта здобувається, як правило, з шести років .

При цьому можна зазначити, що законодавство визначає оптимальний вік дітей для зарахування до школи – шість років, але не вказує на загальну обов'язковість такої норми, тим самим розширюючи даний вік. Зараз майже 70% усіх першокласників – це діти 6 років, хоча 20 років назад дитина такого віку в першому класі була винятком.

Необхідність визначення рівня готовності дітей до шкільного навчання перед початком навчання, а ще краще – до вступу в школу, зумовлена тим, що у дітей, які пережили ковідний період, складніше та триваліше проходить процес адаптації, у них набагато частіше зустрічаються труднощі в навчанні, і

саме у таких дітей в більшості випадків помічено порушення стану фізичного та психічного здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Загалом проблема психологічної готовності дітей до навчання в школі не нова. Нею займалися багато науковців: Я. Йерасек, А. Керн, Г. Штребел та ін. Різні точки зору психологічної готовності до навчання досліджуються сучасними українськими психологами та педагогами: А. М. Богуш, І. М. Біла, Т. Д. Ілляшенко, А. Г. Обухівська, І. В. Олійник, Ю. М. Ноженко, В. Г. Панок, О. Ю. Прищепа, Л. В. Шелестова та ін.

Мета роботи полягає в тому, щоб висвітлити проблему стану готовності першокласників до активної навчальної діяльності та окреслити фактори, які позитивно впливають на розвиток психологічної готовності до навчання в умовах НУШ.

Для досягнення мети дослідження було визначено такі **завдання**:

- 1) здійснити теоретичний аналіз проблеми психологічної готовності першокласників до навчання в умовах Нової української школи;
- 2) визначити основні фактори, які формують готовність дітей до навчання.

Методи та методики дослідження. На різних етапах наукового пошуку застосовувались такі методи дослідження, як теоретичні: аналіз, порівняння, узагальнення психологічної, педагогічної, наукової літератури (для з'ясування змісту базових понять дослідження); теоретичне ознайомлення із основними, на сьогодні, додатками, програмами, системами, методами, які розкривають формування психологічної готовності першокласників до навчання в умовах Нової української школи та психологічні умови профілактики і психокорекції рівня готовності дітей до навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готовність до шкільного навчання – багатокомпонентне утворення, яке потребує своєчасних комплексних психологічних досліджень. Новоутвореннями у дошкільному віці є наступні компоненти готовності до шкільного навчання: комунікативна,

когнітивна, емоційно-вольова та особистісна готовність (Олійник, І. В., Ноженко, Ю. М., 2017, с.86).

Психологічна готовність до шкільного навчання – цілісне утворення, яке включає в себе достатньо високий рівень розвитку мотиваційної, інтелектуальної та емоційно-вольової сфер. Відставання в розвитку однієї з них веде за собою відставання в розвитку інших (Олійник, І. В., Ноженко, Ю. М., 2017, с.87-88).

Нова українська школа – це масштабна реформа Міністерства освіти і науки України. Головна мета – створити школу, в якій приємно вчитися і яка надає учням не лише знання, як це було раніше, а й розвиває їхню здатність застосовувати знання у повсякденному житті із практичними навчальними ситуаціями.

Мета освітньої реформи зводиться до одного: у школі особистість має отримувати якісні знання, які дозволяють їй бути реалізованою і щасливою в майбутньому. Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Ціль Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості, тобто сильні сторони кожної дитини на основі партнерства та рівності між учителем, учнем і сім'єю (Концепція НУШ).

Відповідно до загальної мети освіти, місією початкової школи є різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей, формування в неї загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до продовження навчання в основній школі, життя у демократичному суспільстві (Бібік, 2018, с.4).

Тому тема готовності дітей до навчання у школі має велике значення, оскільки це важливий етап переходу у доросле життя, а від того, як пройде цей процес залежатиме майбутнє дитини, її вміння творчо ставитися до будь-яких змін у житті зі збереженням фізичного та психічного здоров'я.

Психологічна готовність зумовлена дозріванням організму дитини, зокрема, її нервової системи, ступенем сформованої особистості, рівнем розвитку психічних процесів та є підсумком психічного розвитку дитини в дошкільному дитинстві, результатом діяльності всієї системи виховання і навчання в сім'ї, дошкільному навчальному закладі (Біла, І. М., 2020, с.32).

Успішне навчання у школі можливе лише за умови, що на момент вступу до неї дитина набула відповідного особистісного, інтелектуального та фізичного розвитку, який забезпечує її психологічну готовність до школи. Отже, суттю всього розвитку дошкільного періоду є психологічна готовність дитини до школи та набуті компетентності (Олійник, Ноженко, 2017, с.88).

Існують ризики дезадаптації дітей до навчання в школі. Система психологічної допомоги дітям у школі дозволяє запобігти виникненню дезадаптації у школярів. Вона розробляється з урахуванням ступеня готовності учнів до навчання в школі. Важливо розпізнати найслабший компонент готовності дитини, оскільки це допоможе виявити причини неготовності до навчання, а також фактори, що на це впливають.

Основними факторами є індивідуальні та фізіологічні особливості дитини, позитивне ставлення до навчання та інтерес до процесу навчання, сформована самооцінка, правильно організований навчальний процес, наявність психологічної підтримки в школі тощо.

Готовність дитини до школи складається з кількох компонентів. Недорозвинення будь-якого з цих компонентів обов'язково позначиться на здатності дитини адаптуватися до школи. Це питання стає ще складнішим, коли є кілька ознак неготовності.

Ця інформація має вирішальне значення для подальшого планування корекційних заходів, які усунуть виявлені проблеми та дозволять дитині успішно адаптуватися до шкільного середовища.

Психологічна готовність дитини до навчання в школі є найважливішим результатом психічного розвитку особистості в дошкільному віці.

Потрібно звернути особливу увагу на рівень готовності до навчання у

школі дітей, дошкільний вік яких припав на період карантину та війни. Через події, що розгортаються у нашій країні у житті дітей багато, що змінилося, погіршилося. Якщо раніше спостерігалися ознаки інтелектуальної втоми в учнів, то зараз діти переживають стресові ситуації і часто – горе. Більшість закладів дошкільної освіти були закриті тривалий час, а деякі закриті і до сьогодні, через відсутність захисних споруд. Дітям, які не відвідували дитячий садок – дуже складно. Адже у таких малюків уміння спілкуватися у дитячому колективі ще не достатньо сформоване. Саме вміння спілкуватися з однолітками, а також здатність виконувати роль учня допоможуть швидко адаптуватися у шкільному колективі. У дитини, яка не відвідувала дитячий садок можуть виникнути непорозуміння з однолітками, наявне відчуття незахищеності та дискомфорту.

Своєчасна розвиткова робота практичного психолога підвищує ступінь психологічної готовності першокласників до школи, це досягається шляхом: підвищення загальної обізнаності, уваги та пам'яті; сприяння розвитку пізнавальної активності та бажання вчитися.

Завдяки своїй пізнавальній діяльності дитина вступає в практичні, ефективні стосунки з навколишнім світом, що є умовою її успішної соціалізації. Тому, пізнавальна активність, як психологічна умова, є запорукою інтелектуального розвитку, самостійності, успішності та соціалізації дітей із затримкою психічного розвитку в загальноосвітньому закладі в умовах звичайного або інклюзивного навчання (Лакуста, М. М., Каменщук, Т. Д., 2023).

Заняття, присвячені формуванню психологічної готовності дітей до навчання в школі, допоможуть дітям знайти своє місце серед однокласників, підвищать їхню впевненість у собі, у своїх силах, розвинуть розумові здібності. Вони також стимулюватимуть розвиток мовлення, сприятимуть належній адаптації дітей до навчання в школі та залучатимуть їх до участі в класних заходах.

Щоб полегшити процес адаптації дитини до школи, у перші дні навчального року варто використовувати психологічні заняття та ігри. За допомогою цих занять першокласники знайомляться з правилами шкільного життя, в тому числі колективу, що сприятиме швидшому, ефективнішому переходу до школи.

Висновки. Отже, психологічна готовність до навчання у школі є комплексною ознакою дитини, яка характеризує ступінь розвитку психологічних якостей і має вирішальне значення для успішного переходу дитини в нове соціальне середовище. Для його посилення необхідно забезпечити дітей психологічною підтримкою, розвивати емоційну стійкість, комунікативні навички, знання та розуміння, а також мотивацію до навчання.

Перспективи подальших досліджень передбачають дослідження рівня психологічної готовності та ступеня адаптованості дітей до навчання після проведення психокорекційної роботи практичного психолога.

Список використаної літератури.

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№178-179). С. 10-22. [українською мовою].
2. Олійник, І. В., Ноженко, Ю. М. (2017). Феномен психологічної готовності дітей до навчання у школі в психолого-педагогічній літературі. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія.* 2017. № 2. С. 84–89. [українською мовою].
3. Концепція НУШ. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkolacompressed.pdf>[українською мовою].
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja: za zag. red. N. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с. [українською мовою].
5. Біла, І. М. (2020). Психологічні аспекти готовності до шкільного навчання. *Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи: збірник наукових праць.* Хмельницький : ФОП Мельник А.АС. 31-42. [українською мовою].

6. Лакуста, М.М. Каменщук, Т.Д. (2023). Психологічні умови реалізації психолого-педагогічного супроводу дітей із ЗПР у фокусі інклюзії. *International scientific-practical conference “Topical issues of science, education and technology: theory and practice” : conference proceedings (Tampere, Finland, September 16, 2023)*. Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH, 2023. 63 pages. p.33-36. [українською мовою].

7. Панок, В.Г. (2023). Проблеми розвитку особистості з точки зору психологічної практики. *Актуальні проблеми психології розвитку особистості: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-15 травня 2023 року)*. – Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 133 с. С.88-91. [українською мовою].

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІМІДЖУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

УДК 159.9:355.133.4

Кириленко Максим Миколайович,
*студент 053 «Психологія»,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. В статті здійснено дослідження та систематизацію підходів стосовно формування іміджу військовослужбовців, серед яких виокремлено: суб'єктно-ланцюговий підхід (включає стадію виявлення суб'єктивно орієнтованих особливостей особистості, стадію виявлення об'єктивно орієнтованих особливостей особистості, стадію суб'єктивно орієнтованого інтерпретування з боку спостерігачів діяльності досліджуваних військовослужбовців в контексті спостережень та аналізу їх досвіду, професійних компетентностей, особистих характеристик, стадію об'єктивної діяльності з боку осіб, які є спостерігачами стосовно виявлених результатів оцінювання іміджу); цільовий стандартизований підхід, пов'язаний із цільовою ознакою вимог, які висуваються з боку середовища до особистості та її професійної готовності. Встановлено, що представлена